

Yasunari Kawabata
**Vechiul
oraș imperial**

Traducere din japoneză și note de
ANCA FOCȘENEANU

HUMANITAS
fiction

Cuprins

<i>Nota traducătorului</i>	5
Flori de primăvară	7
Templul de maici și zăbrelele	27
Orașul chimonourilor	47
Cedrii de pe muntele Kitayama	69
Sărbătoarea Gion	89
Culorile toamnei	111
Verdele pinilor	131
Surori în toamnă târzie	155
Flori de iarnă	171

Flori de primăvară

„A, au înflorit și anul ăsta“, și-a spus Chieko, întâmpinând gingășia primăverii, pe când descoperea că pe trunchiul bătrânului arțar răsăriseră iar viorelele.

Arțarul lor era într-adevăr neobișnuit de mare pentru un copac crescut în grădina strâmtă a unei case de oraș. Trunchiul său era mai gros decât talia lui Chieko, dar, de fapt, nici nu putea fi vorba de o comparație între scoarța aspră și scorjită de vreme a bătrânului trunchi acoperit de mușchi verzuși și trupul tânăr, plin de proștețime și delicat al lui Chieko.

Prin dreptul mijlocului lui Chieko, trunchiul arțarului se răsucea ușor la dreapta, și puțin mai sus de creștetul ei se îndoia și mai tare. De acolo se despărțea în mai multe crengi stufoase care se întindeau deasupra întregii grădini. Vârfurile crengilor mai lungi atârnavă puțin în jos, împovărate de propria lor greutate.

Ceva mai jos de locul unde se îndoia mai mult, în trunchi erau două mici scorburi, și în fiecare din ele răsăreau și înfloreau viorele în fiecare primăvară. De când se știa Chieko, aceste două tufe mici de viorele erau acolo, pe trunchi.

Între cele două tufe, viorelele de sus și cele de jos, era o distanță cam de un picior. Cu trecerea vremii, obișnuindu-se cu prezența lor, Chieko se întreba uneori: „Oare viorelele de sus și cele de jos se întâlnesc vreodată? Știu ele oare unele de existența celorlalte? Dar, de fapt cuvintele «a se întâlni» și «a ști» au vreun sens în cazul viorelelor?“

În fiecare primăvară făceau cel mult cinci flori. Și, cu toate astea, să înmugurească și să înflorească în acele scorburi

îngheșuite de copac era ceva! Chieko le privea din hol sau își plimba privirea de jos, de la rădăcina copacului, în sus, spre ele, și se întâmpla ca uneori să fie impresionată de „viața“ viorelelor de pe copac, iar alteori să fie pătrunsă până în adâncul sufletului de un sentiment de singurătate.

„S-au născut într-un loc atât de neprielnic și totuși continuă să trăiască aici...“

Printre clienții care veneau la magazinul familiei lui Chieko erau și unii care admirau splendoarea bătrânului arțar. Însă aproape nici unul nu observase că pe trunchiul lui înfloriseră viorele. Nodurile, ce dau mărturie de vechimea și puterea copacului, precum și mușchiul verzui acoperindu-i aproape în întregime trunchiul, îl făceau să pară și mai maiestuos și nobil. Plăpândeale viorele care se adăposteau în trunchiul său treceau cu atât mai mult neobservate.

Fluturii însă știau de ele. Când Chieko a zărit florile, un roi de fluturi mici și albi care zburau prin grădină, aproape de pământ, a venit dansând de la rădăcina arțarului până în preajma viorelelor. Alăturându-se mugurilor mici, tineri și roșietici ai arțarului care stăteau să plesnească, dansul acelor fluturi albi era proaspăt și strălucitor. Iar frunzele și florile celor două tufe mici de viorele păreau că se reflectă vag în culoarea ver-de-crud a mușchiului de pe trunchiul arțarului.

Era o zi blândă și domoală de primăvară învăluită parcă într-o ceață fină.

Chieko, așezată pe verandă, a rămas cu privirea la viorelele de pe trunchi, chiar și după ce roiul de fluturi s-a îndepărtat dansând.

„Ați reușit să înfloriți într-un astfel de loc și anul acesta. Vă așteptam, mi-a fost dor de voi!“ a îngânat Chieko.

Cam sub locul unde creșteau viorelele, la rădăcina arțarului, se înălța un vechi felinar de grădină din piatră,

torō¹. Pe pedestalul lui era sculptată o siluetă stând în picioare. Tatăl său îi spusese cândva că acea sculptură îl reprezintă pe Christos.

— Nu e Fecioara Maria? întrebese atunci Chieko. La templul zeului Tenjin² din Kitano³ am văzut o sculptură mare, aproape la fel cu asta.

— Nu, acesta este Christos, a zis tatăl scurt. Nu vezi că nu are Pruncul în brațe?

— A, ai dreptate... a încuviințat Chieko. Printre strămoșii noștri au fost și creștini? a întrebat ea apoi.

— A, nu. Felinarul a fost adus aici ori de grădinar, ori de pietrar. Nu e un felinar chiar atât de neobișnuit.

Acest felinar creștin era probabil lucrat demult, pe vremea când creștinismul fusese interzis⁴.

Pentru că era făcută din piatră de calitate proastă, grosolană, moale și sfărâmcioasă și fusese bătută de ploii și vânturi timp de câteva sute de ani, statuetei sculptate nu i se mai distingeau clar decât contururile capului, trunchiului și picioarelor. Restul nu se mai putea desluși. Sau, poate chiar de la început, fusese sculptată grosolan, fără detalii. Mâncile atârnavă lungi până la glezne. Părea că se roagă, cu mâinile împreunate la piept, dar forma acestora nu se putea desluși, se vedea doar ca o ridicătură acolo unde ar fi trebuit să fie brațele. Totuși, inspira un alt sentiment decât statuile budiste ale lui Buddha și Jizō⁵.

1 Tōrō, felinare specifice grădinilor japoneze, din piatră sau metal; se foloseau inițial la templele șintoiste și budiste.

2 Zeul Tenjin, sufletul zeificat al lui Sugawara Michizane (845-903), învățat al epocii Heian.

3 Zonă din Kyōto.

4 În jurul anului 1600, creștinismul, răspândit în Japonia mai ales de către misionarii spanioli, a fost interzis prin diferite decrete date de shoguni, iar adeptii săi au fost prigoniți.

5 Jizō, zeitate budistă; protectorul copiilor și al călătorilor.

Felinarul creștin, care pe vremuri fusese un simbol al credinței sau poate doar un obiect decorativ al culturii occidentale străvechi, se afla acum într-o grădină obișnuită ca a lor, lângă rădăcina bătrânului arțar, numai datorită patinei pe care i-o dăduse trecerea timpului. Când se întâmpla ca vreun client să-i arunce priviri, tatăl lui Chieko spunea doar: „E statuia lui Christos”. Dar se întâmpla extrem de rar ca vreunul dintre partenerii de afaceri să bage de seamă felinarul păraginit, ascuns în umbra uriașului arțar. Chiar dacă se-ntâmpla ca vreunul din vizitatori să-l zărească, nu zăbovea mult cu privirea asupra lui; prezența unui felinar sau două într-o grădină fiind un lucru obișnuit.

Părăsind viorelele pe care le descoperise pe trunchi, privirea lui Chieko a coborât lin spre statuia lui Christos. Chieko nu frecventase o școală condusă de misionari, dar pentru a se obișnui cu limba engleză mergea uneori la biserica creștină și citise Biblia, atât Vechiul, cât și Noul Testament. Totuși nu i se părea potrivit să aducă flori ca ofrandă și să aprindă lumânări în fața acestui felinar învechit. De altfel, nicăieri pe felinar nu era reprezentată o cruce.

I-a trecut prin minte că viorelele de deasupra statuii lui Christos puteau fi sufletul Fecioarei Maria. Și de la felinar și-a ridicat iar privirile către flori. Și-a amintit pe neașteptate de greierii pe care-i creștea într-un vas antic de Tamba¹.

Chieko începuse să crească greieri cu vreo patru, cinci ani înainte, la mult timp după ce descoperise viorelele care creșteau în scorburile bătrânului arțar. Odată, când mersese la o colegă de liceu care creștea greieri, îi auzise țărâind neîncetat în sufrageria acesteia. La plecare primise câțiva în dar.

¹ Tamba, denumirea veche a zonei cuprinzând partea centrală din prefectura Kyōto și partea centrală și estică a prefecturii Hyōgo.

— Vai de ei, să trăiască așa închiși într-un vas! a spus Chieko, dar prietena ei i-a răspuns că e mai bine așa decât să-i ții într-un coș deschis în care oricum mor.

I-a mai spus că, pentru că sunt mulți iubitori de greieri, există chiar și temple unde se cresc greieri și li se vând ouăle¹.

Numărul greierilor crescuse acum și erau împărțiți în două vase de Tamba. În fiecare an, exact pe la întâi iulie ieșeau din ouă, iar pe la mijlocul lui august începeau să cânte.

Totuși se nasc, cântă, depun ouă și apoi mor în aceeași oală întunecată și strâmtă. Chiar și așa, din moment ce astfel e conservată specia, e poate mai bine decât să ducă o viață scurtă de o singură generație, cum se întâmplă dacă sunt crescuți într-un coș. Dar e o viață petrecută în întregime în interiorul unui vas care reprezintă pentru ei tot universul.

Și Chieko știa că în China străveche există povestea numită *Universul din vas*. În vasul din legendă se găsea un palat minunat și îndestulat cu toate bunătățile pământului, unde se bea vinul cel mai gustos. Adică, lumea din vas era o lume departe de cea obișnuită, pământească, era un alt tărâm, unul fermecat. Povestea e una din multele legende păstrate de pustnicii învățați.

Cu siguranță însă că greierii nu s-au retras ei singuri în vas pentru că s-au săturat de lumea trecătoare și înșelătoare de afară, precum pustnicii. Poate că nici măcar nu știu că se află într-un vas. Și așa își duc mai departe viața.

Ceea ce a mirat-o cel mai tare pe Chieko la ei a fost faptul că, dacă din când în când nu introducea bărbătuși din afară, în vas se nășteau numai pui mici și plăpânzi. Pentru că se perpetua reproducerea între rude. Pentru a evita acest lucru, crescătorii de greieri au obiceiul de a schimba periodic bărbătușii din vase între ei.

¹ Japonezii au o mare sensibilitate pentru anumite insecte, mai ales pentru cele care cântă, și obișnuiesc să le crească în casele lor pentru a se bucura de sunetele acestora.

Acum era primăvară, nu toamnă, anotimpul greierilor, dar faptul că viorelele care au înflorit și anul acesta în scorburile din trunchiul arțarului au făcut-o pe Chieko să-și amintească de greieri nu era întâmplător.

Pe greieri Chieko îi pusese în vas, dar viorelele, de ce își aleseseră oare singure un loc atât de strâmt? Totuși, anul acesta, la fel ca în toți ceilalți, viorelele aveau să înflorească, iar greierii să se nască și să cânte în continuare.

„Așa o fi viața firii...?”

Chieko și-a dat după ureche șuvițele pe care i le răvășise adierea de primăvară. Și, gândindu-se la ea prin comparație cu viorelele și greierii, s-a întrebat: „Dar eu...?”

Chieko era singura care privea aceste viorele plâpânde în ziua de primăvară care se umplea văzând cu ochii de viața clocoțitoare a firii.

Oamenii din magazin se pregăteau pentru pauza de prânz.

Iar pentru Chieko se apropia timpul de a merge să admire cireșii înfloriți¹, așa cum se înțelesese cu Shin'ichi.

Cu o zi înainte, Mizuki Shin'ichi îi telefonase și o invitase să meargă la sanctuarul Heian-jingū² să admire florile de cireș. Un prieten de-al lui Shin'ichi, care lucra de vreo jumătate de lună drept controlor de bilete la intrarea în parcul sanctuarului, îi spusese acestuia că acum era momentul cel mai bun pentru a vedea cireșii în întreaga lor splendoare.

1 Admiratul pomilor înfloriți, mai ales al cireșilor, este un obicei vechi în Japonia, care s-a transformat într-o sărbătoare. Există numeroase locuri, precum grădini, temple, dealuri întregi sau malurile râurilor, unde pot fi admirați cireșii înfloriți.

2 Heian-jingū, sanctuar șintoist foarte cunoscut din Heian (vechiul nume al orașului Kyōto, de pe vremea când era capitală imperială) construit în 1895 pentru aniversarea a 1100 ani de la mutarea capitalei imperiale în acest oraș.

— Se pare că a fost cu mare băgare de seamă, și nu cred că puteau fi mai siguri de-atât, a răs Shin'ichi încet. Lui Chieko îi plăcea acest răs al lui.

— Crezi că va sta să ne supravegheze și pe noi? a întrebat Chieko.

— El trebuie să stea în față, pe unde intră toată lumea, nu? a zis Shin'ichi, cu același răs scurt. Dar, dacă vrei, putem să intrăm separat și să ne întâlnim sub cireșii înfloriți din grădină. Chiar dacă privești florile de cireș de unul singur, nu te plictisești.

— Atunci poți să te duci numai tu, și să admiri singur florile.

— Bine, dar dacă diseară plouă și se scutură toate florile, să nu plângi după aceea că nu le-ai văzut!

— Dacă se întâmplă așa o să admir peisajul cu florile scuturate.

— Flori murdare și bătute de ploaie, asta numești tu peisaj cu florile scuturate? Îți spun eu ce este un peisaj cu florile scuturate...

— Ești răutăcios!

— Ba tu ești răutăcioasă!

Chieko și-a ales un chimono mai degrabă sobru, s-a îmbrăcat și a plecat.

Sanctuarul Heian-jingū este cunoscut și pentru Sărbătoarea epocilor¹ dar, pentru că a fost construit în anul 28 al erei Meiji (1895) în onoarea împăratului Kammu², care a întemeiat capitala imperială la Kyōto de azi, cam cu o mie de ani înainte, nu este atât de vechi. Dar poarta sanctuarului și capela exterioară se spune că sunt făcute după modelul porților Ōten³ și al sălii Daigokuden⁴ din vechea capitală Heian-kyō. De

1 Sărbătoarea epocilor, una dintre cele trei mari sărbători din Kyōto (vezi penultimul capitol).

2 Împăratul Kammu (737-806) este renumit mai ales pentru că în 794 a mutat capitala (care se afla la Nara) la Kyōto, din motive strategice și pentru a evita amestecul clerului budist în politică.

3 Poarta Ōten, poarta de sud a vechiului oraș străjuită de doi cireși.

4 Daigokuden, inițial sala tronului.

asemenea, au fost plantați un portocal sălbatic în dreapta ei și un cireș în stânga. Și împăratul Kōmei¹, care a domnit chiar înainte de mutarea capitalei de la Kyōto la Tōkyō, este venerat tot aici din anul 13 (1938) al erei Shōwa. În acest sanctuar se oficiază numeroase căsătorii.

Cel mai minunat lucru din grădina sanctuarului este micul zăvoi de cireși plângători de un roșu închis, care dă un farmec aparte parcului. Cu siguranță nimic nu întruchipează mai bine venirea primăverii în Kyōto decât înflorirea cireșilor.

Când Chieko a intrat pe poarta parcului, roșul aprins al cireșilor plângători în plină floare i-a pătruns până în adâncul sufletului. S-a oprit să-i privească, spunându-și: „Iată, e din nou primăvară în Kyōto!”

Apoi s-a gândit că o să privească mai pe îndelete florile după ce îl găsește pe Shin'ichi, care poate venise deja și-o aștepta pe undeva pe-acolo. A înaintat pe cărăruia ce cobora printre copacii înfloriți. Acolo, pe iarbă, sub copaci, stătea culcat Shin'ichi, cu mâinile împreunate la ceafă și ochii închiși.

Imaginea a surprins-o neplăcut pe Chieko. Să aștepti o tânără domnișoară tolănit astfel! Dar, mai mult decât faptul că era nepoliticos față de ea, îi dispăcea că el stătea culcat. Chieko nu mai văzuse până atunci nici un bărbat întins astfel.

Shin'ichi însă obișnuia să stea deseori întins pe burtă și sprijinit în coate pe gazonul din campusul universității, discutând cu prietenii săi. Și deci acum nu făcea altceva decât să stea așa cum era obișnuit.

În apropierea lui Shin'ichi erau vreo patru, cinci femei mai în vârstă care stăteau în voie la taclale, gustând din bunătățile aflate în cutiile cu gustări întinse în fața lor. Probabil că Shin'ichi le găsisse simpatice și de aceea se așezase în apropierea lor, iar apoi îl furase somnul.

La acest gând Chieko era gata să zâmbească, dar în loc de asta s-a înroșit toată la față. Nu l-a strigat ca să-l trezească, ci a rămas așa în picioare, ca și cum uitase de prezența lui. Era prima dată când vedea chipul unui bărbat adormit.

Shin'ichi era îmbrăcat în uniforma de facultate și avea părul pieptănat cu grijă. Genele lungi, împreunate, îi dădeau aerul unui băiețel. Dar Chieko nu a observat toate aceste detalii.

— Chieko-san, a strigat-o Shin'ichi, ridicându-se.

Chieko s-a posomorât deodată.

— Cum poți să dormi într-un asemenea loc, așa, în văzul tuturor?

— Dar nu dormeam deloc. Te-am văzut de când ai venit.

— Răutăciosule!

— Dacă nu te strigam eu, ce aveai de gând să faci?

— Vrei să spui că, de când m-ai văzut venind, te-ai prefăcut că dormi?!

— Văzându-te că te apropii m-am gândit: „Ce domnișoară fericită!” Și m-am întristat. Și mă durea puțin și capul.

— Eu? Eu, fericită?

— ...

— Te doare capul?

— Acum mi-a trecut.

— Dar arăți cam rău!

— Nu, n-am nimic.

— Ești alb ca o sabie veche și renumită.

Lui Shin'ichi i se mai spusese uneori că e palid ca o sabie, dar era prima dată când i-o spunea Chieko. Când se afla pe punctul de-a avea o izbucnire de furie, oamenii îi spuneau asta lui Shin'ichi.

— Nu te teme! Săbiile renumite nu sunt folosite pentru a ucide oameni. Mai ales că ne aflăm și sub copacii înfloriți! a râs el.

Chieko a apucat-o pe panta lină care ducea către culoarul de la intrare. Shin'ichi s-a ridicat și a urmat-o.

¹ Împăratul Kōmei (1831-1866) a domnit înaintea restaurației puterii imperiale în 1868.

— Vreau să văd toți copacii înfloriți din parc, a spus Chieko. La intrarea în coridorul din partea din vest, revărsările de flori de cireși plângători de un roșu-aprins te făceau să simți primăvara până în adâncul inimii. Asta e adevărata primăvară! Copacii sunt plini de flori roșii, bătute, până în vârful crengilor lor subțiri care atârnă spre pământ și te fac să te gândești că o ploaie de flori a căzut peste ramuri, nu că pomii au dat naștere florilor.

— Vino să-ți arăt florile care-mi plac cel mai mult aici, a spus Chieko, conducându-l pe Shin'ichi către ieșirea din culoar.

Acolo, un cireș singuratic, ale cărui ramuri se întindeau neverosimil de mult, era tot numai flori. Shin'ichi a rămas lângă Chieko, privindu-l.

— Dacă stai și te uiți mai bine, e de fapt atât de feminin! a spus el. Ramurile subțiri aplecate, apoi florile bogate și blânde...

În plus, în roșul florilor bătute părea că se reflectă un violet-pal.

— Până acum nu m-am gândit niciodată că sunt atât de feminine. Cu nuanța, eleganța și farmecul lor nespus... a zis iar Shin'ichi.

S-au îndepărtat de cireș, mergând către iaz. În punctul în care drumul se îngusta era un spațiu ca un mic platou cu băncuțe, pe care fusese întins un covor roșu. Toți cei aflați acolo beau ceai verde.

O voce s-a auzit strigând „Chieko-san, Chieko-san!” și din pavilionul de ceai numit Chōshintei, ascuns în umbra copacilor, a apărut Masako, îmbrăcată într-un chimono cu mâneci lungi, un *furisode*.

— Chieko-san, poți să mă ajuți puțin? Sunt atât de obosită... Ajut la servirea oaspeților profesoarei.

— Îmbrăcată așa, tot ce-aș putea face ar fi să ajut la prepararea ceaiului în camera din spate, a zis Chieko.

— Chiar și așa mi-ai fi de mare folos!

— Dar nu sunt singură!

Observându-l pe Shin'ichi, Masako a șoptit la urechea lui Chieko:

— E logodnicul tău?

Chieko a negat cu o slabă mișcare a capului.

— E draguț cu tine?

Chieko a negat iar. Shin'ichi o luase deja înainte.

— Dar ce-ar fi să veniți amândoi la ceremonia ceaiului? Acum sunt locuri libere, a invitat-o Masako, dar Chieko a refuzat și l-a urmat pe Shin'ichi.

— Nu-i așa că-i frumoasă prietena mea de la ceremonia ceaiului?

— Nu e cu nimic ieșită din comun.

— Ei, te poate auzi!

Chieko a salutat-o din ochi pe Masako, care le făcea semne de adio.

Cărarea ce cobora de la ceainărie se sfârșea în malul unui iaz. În apropierea acestuia se îngrămădeau frunze de iris de un verde proaspăt, iar pe suprafața apei pluteau nuferi. În jurul iazului nu erau plantați cireși.

Chieko și Shin'ichi au înconjurat heleșteul și apoi au intrat pe cărarea aflată în umbra copacilor. În aer plutea aroma frunzelor crude și a pământului jilav. Au ajuns repede la capătul aleii înguste de sub copaci și în fața lor s-a ivit luminoasă grădina din jurul unui iaz mai mare decât cel dinainte. Florile roșii ale cireșilor plângători de pe mal se reflectau în apă, desfătând privirile. Câțiva turiști străini făceau fotografii.

Dar, printre copacii de pe partea opusă a iazului, înfloriseră stinghere ici-colo și un fel de azalee albe, care i-au amintit lui Chieko de vechiul oraș Nara. Erau de asemenea și pini mulți care crescuseră frumos, chiar dacă nu foarte înalți. Desigur că, dacă n-ar fi fost înfloriți cireșii, toate privirile ar fi fost atrase de verdele pinilor. De fapt, chiar și acum, verdele pur al pinilor